

ZONDER FRAUDE ZOU HET LEVEN AANZIENLIJK GOEDKOPER ZIJN

CONTROLE IS GEEN WANTROUWEN

Bedrijfscriminaliteit is een sluipend gif dat met optimale middelen dient te worden bestreden.

*Wat kan een administrateur doen als een mogelijke fraude zich manifesteert, zonder dat hij rechercheur binnen zijn eigen bedrijf wordt? Om fraude te kunnen bestrijden, is het cruciaal dat de signalen ervan worden herkend. Denk niet: het begon vanzelf dus het zal ook vanzelf wel weer stoppen. En sluit niemand uit!
Enkele veelvoorkomende signalen voor u op een rijtje gezet.*

Door Gert A. van Beek, directeur van SB Bedrijfsrecherche B.V., Capelle aan den IJssel

Het leven zou aanzienlijk goedkoper zijn indien fraude niet zou bestaan. Premies voor verzekeringen zouden drastisch omlaag kunnen, belastingen zouden efficiënter te algemenen nutte kunnen worden aangewend en producten en diensten zouden, ten gevolge van de stijging van brutowinstmarges door lagere derving, aanzienlijk betaalbaarder kunnen worden.

Bedrijfscriminaliteit is een sluipend gif dat met optimale middelen dient te worden bestreden; het is niet iets wat alleen ergens anders gebeurt. Langzamerhand wordt steeds breder erkend dat bedrijfscriminaliteit overal voorkomt. Niet alleen binnen het bedrijfsleven maar ook binnen landelijke en lokale overheden. Steeds vaker beginnen publiek- en privaatrechtelijke organisaties samen te zoeken naar synergie om fraude directer, doeltreffender en breder te bestrijden. De voortschrijdende techniek zorgt voor een stijging van mogelijkheden voor de potentiële fraudeur, maar ook de opsporingskant profiteert hiervan. Ook u, als administrateur, kunt hieraan uw steentje bijdragen, zonder rechercheur in uw eigen bedrijf te zijn of te worden, door te reageren op signalen zoals hierna beschreven worden.

Struisvogelpolitiek ten top: in ons bedrijf is iedereen te vertrouwen

Het bestaan van bedrijfscriminaliteit binnen organisaties is te herkennen en eenmaal herkend ook te bestrijden! Maar om zover te komen, dient een dergelijk fraudesignaal eerst aan u bekend te zijn, zodat u interne of externe actie kunt (laten) ondernemen. Voor dit doel passeren hierna eerst wat uitleg omtrent fraude en enkele relevante cijfers de revue.

DE FRAUDEWIND WAAIT VAAK UIT ONVERWACHTE HOEK

Wist u dat de meeste plegers van onregelmatigheden binnen het bedrijfsleven personen blijken te zijn met overwegend lange dienstverbanden? Meer dan de helft van alle daders werkt maar liefst tussen de vijf en de twintig jaar bij het bedrijf! Vaak gaat het om mensen van wie iedereen in volle verbazing

KLEINGELD EN GROTE GEVOLGEN

Een directeur en een adjunct-directeur van een bedrijf uit het oosten van het land vroegen assistentie in verband met diefstallen van kleingeld uit de frisdrankauto-maat binnen het bedrijf. Ondanks de geringe schade weigerde de directeur deze diefstallen te tolereren en de dader zou door hem persoonlijk het bedrijf uitgejaagd worden. Na het installeren van technische apparatuur gebeurde er niets meer. Na enkele weken werd in overleg de apparatuur verwijderd en al de volgende dag was het wederom raak! Hernieuwde plaatsing van apparatuur, nu alleen in overleg met de directeur, leerde binnen de kortste keren dat de adjunct, nota bene op de hoogte van alles, zijn zakken breeduit met de munten vulde. Hij verspeelde hiermee alles. Niet alleen zijn functie, maar ook zijn huis van de zaak en zijn sociaal-maatschappelijk aanzien en prestige binnen de kleine gemeenschap waar het bedrijf stond. En dat alles welbeschouwd voor dubbeltjes en kwartjes.

constateert dit nooit verwacht te hebben. Er bestond immers geen fijnere en socialere collega dan hij of zij. Altijd een vriendelijk woord, maar vooral ook een harde werker. Steeds bereid tot extra inzet en overwerk, vaak korte vakanties (omdat het zo druk is en overdracht van werk zoveel tijd vergt) en vaak ook in het bezit van de sleutels van het bedrijf, wat op zich al een groot blijk van vertrouwen is.

Een op de vier daders is een leidinggevende en een op de vier daders is vrouw. Als we vervolgens nog even onze blik richten op de meest gestigmatiseerde doelgroep als het gaat om het zoeken van daders van fraude, namelijk de schoonmaaksector, dan blijkt dat deze groep voor 'slechts' gemiddeld drie procent van alle gevallen in aanmerking komt. Ook de, eveneens gestigmatiseerde, uitzendkracht komt slechts voor een klein deel in aanmerking. Meer dan tachtig procent van de bedrijfscriminaliteit is qua aard, omvang en betrokkenheid te herleiden naar eigen personeel in alle lagen.

Achteraf gezien blijkt vaak dat bedrijfscriminaliteit kon ontstaan doordat bepaalde bedrijfsprocessen niet of onvoldoende op elkaar aansloten. Het meest gehoorde excuus is dat de fraude zo gemakkelijk was te plegen; er was geen enkele drempel. Ook is frequent sprake van onvoldoende functiescheiding. Recent stond de ex-voorzitter van de Nederlandse Politie Bond voor het beruchte hekje in verband met verduistering van subsidiegelden. Ook hij bleek meerdere petten op te hebben gehad: hij ontving, hij registreerde, hij verantwoordde, hij controleerde en hij gaf uit. Voorwaar te veel van het goede bij één persoon. Functiescheiding is extreem belangrijk in dit verband.

In beginsel worden vier vormen van bedrijfs-

criminaliteit onderscheiden, namelijk die met geld, goederen, gegevens en tijd. De absolute favorieten zijn geld en goederen. Toch moeten ook de aspecten gegevens en tijd niet worden onderschat voor wat betreft de schade die eruit kan ontstaan.

Omtrent de aanwezigheid van bedrijfscriminaliteit bestaan tal van signalen. Op het gebied van geld, door voortdurende kasverschillen ofwel tekorten, meestal dus negatief, maar ook door een stijging van de hoeveelheid retouraanslagen, vaak slechts bij één of enkele medewerkers. Dit weer gekoppeld aan stijgende voorraadverschillen, vaak in de interessante productgroepen (klein, geliefd en duur) en het opduiken van producten in de markt voor prijzen die onmogelijk zijn.

Diefstal of verduistering van 10.000 euro bij een brutowinstmarge van tien procent vraagt 100.000 euro omzet om dat bedrag terug te krijgen.

Ook stijging van de hoeveelheid personeelsaankopen met daaraan gekoppeld een slechttopgezette administratie is een signaal. Signalen van tijdfraude moeten vooral worden gezocht in de sfeer van overwerk waarvoor feitelijk geen noodzaak bestaat. Er is geen stijging van activiteit of omzet en geen lagere personeelscapaciteit, toch blijkt ineens veel vaker overwerk nodig te zijn. Soms wil men op deze wijze extra inkomen creëren, maar vergeet niet dat tijdens overwerk ook andere – op dat moment – ongecontroleerde handelingen mogelijk zijn. Een voorbeeld is het onrechtmatig

afvoeren van bedrijfsgoederen of productie voor eigen rekening.

Tijdfraude komt ook veel voor in de buitendienst, waar bijvoorbeeld een vertegenwoordiger sterk achterblijft qua groei in omzet en klanten, terwijl de collega's wel groei genereren. Tijdens controles van deze vertegenwoordigers blijkt bijvoorbeeld dat men wél werkt maar dan voor zichzelf met een tweede baan op provisiebasis. Met andere woorden: in de tijd van de werkgever en met de middelen van de werkgever is men actief voor zichzelf. Vaak ook is sprake van onwilligheid om in een lease-auto te rijden; men rijdt in een eigen auto op kilometerdeclaratiebasis. Deze categorie maakt nogal eens veel kilometers, maar legt weinig bezoeken af. De auto moet immers worden afbetaald.

Vertrouwen is goed, maar controle blijft beter

De derde groep blijft gewoon thuis en teert op binnenkomende orders van oude relaties. Ook kan in geval van ziekte sprake zijn van tijdfraude. Ziek is ziek, maar soms is extra controle zeer nuttig!

Het meestgenegeerde signaal van fraude is de anonieme brief, vaak afkomstig van het thuisfront van de eigen medewerkers. In tachtig procent van de gevallen blijkt de inhoud achteraf op waarheid te berusten.

NOODLOTTIG BEDRIJFSFEESTJE

De administrateur had sinds korte tijd een (te) dure nieuwe auto. Aan zijn controller deelde hij mee dat een erfenis van de familie van zijn vrouw hem ten deel was gevallen, waardoor de auto kon worden aangeschaft. Tijdens een bedrijfsfeestje, enige maanden later, sprak de echtgenote even met de controller: 'fijn dat het zakelijk zo goed ging dat haar man nu een company-car had'. Zo simpel spatten leugensballonetjes soms uiteen.

Een veelvoorkomende fraude met gegevens is het c.v., dat met droge ogen het meest leugnachtige document kan worden genoemd. Twee op de drie sollicitanten nemen in hun c.v. gemiddeld twee grove leugens of onwaarheden op. Men claimt iets of iemand te zijn, die men niet is. De aansprakelijkheid die hieruit voor de werkgever kan voortvloeien is enorm.

Er zijn uiteraard veel meer waarschuwingstekens die duiden op de aanwezigheid van bedrijsfscriminaliteit dan in dit artikel aan bod kunnen komen; desgewenst kunt u een lijst met fraudesignalen bij de auteur opvragen.

BEDRIJFSCRIMINALITEIT STOPT ECHT NIET VANZELF

Zaak is dat u binnen uw organisatie alert bent op het bestaan van dit soort aanwijzingen. Ondernemers melden geregeld al langere tijd de signalen te hebben onderkend. Men dacht dat men het mis had of men kon niet geloven dat uit die hoek fraudesignalen werden opgevangen. Of men dacht: 'het begon vanzelf, het zal ook vanzelf weer stoppen'. Dit is een absolute utopie.

Nadat iemand is begonnen met crimineel gedrag zal hij/zij blijven groeien in aard en omvang. De fraude zorgt voor direct/indirect extra inkomen en de levensstandaard wordt hieraan aangepast. Teruggang in levensstandaard is erg moeilijk, kortom de fraude blijft doorgaan, maar zal ook blijven groeien. Na enige tijd zal men frauderen over de gehele breedte van de mogelijkheden. Iemand die start met verduistering van geld, zal na verloop van tijd ook overgaan tot verduistering van goederen, knoeien met gegevens en frauderen met tijd. Men zal niet op het ene vlak eerlijk zijn en op het andere niet. Iemand is per slot van rekening eerlijk of oneerlijk over de gehele breedte van zijn of haar bestaan. Iemand die steelt in winkels doet dit toch ook niet alleen bij de Hema en niet bij C&A of Albert Heijn? Zo iemand steelt bij elke gelegenheid die zich voordoet. Dit betekent ook dat wat eerlijkheid betreft er geen scheiding tussen zakelijk en privé bestaat.

NU NIET PARANOIA WORDEN

Dit artikel dient om u even bewust stil te laten staan bij een materie die dat waard is. Zorg voor voldoende controlemogelijkheden en functiescheiding. Zorg voor duidelijke huisregels. Maak het onderwerp bespreekbaar, waarborg preventieve maatregelen en draag uit dat preventieve maatregelen voor

SCREENEN MOET

Kort geleden kwam 'verpleegster' Lucie de B. (de witte engels des doods) voor de rechter. In de motivatie van de uitspraak verwoordde de rechter het volgende:

'Verdachte heeft teneinde de door haar gekoesterde wens om verpleegkundige te worden in vervulling te laten gaan alsmede teneinde in dat kader toegelaten te worden tot een opleiding tot verpleegkundige samen met een ander een highschool-diploma en een cijferlijst valselijk opgemaakt. Ook heeft zij in dat verband nadien schriftelijk onder ede een valse verklaring afgelegd en bij sollicitatieprocedures bij de verschillende ziekenhuizen waar zij heeft gewerkt valsheid in geschrifte gepleegd door telkens in strijd met de waarheid te vermelden dat zij in het bezit was van een highschool-diploma.'

Voor de zoveelste keer wordt onderschreven: screenen is een must!

Iedereen gelden, vooral ook voor personen met een voorbeeldfunctie. Van belang blijft dat u de oren en ogen openhoudt en vooral ook uw voelsprieten laat werken. Dit opdat u signalen die duiden op de mogelijke aanwezigheid van fraude in uw bedrijf tijdig herkent en onderkent. Het is belangrijk dat u niet te gemakkelijk aan deze signalen voorbij gaat, omdat het waarschijnlijk toch niets is. Onderken het mogelijke probleem en reageer!

Armoede is geen reden voor fraude, rijkdom geen garantie dat men niet fraudeert

Controle is geen wantrouwen. Onderzoek of laat onderzoeken, want als het bedrijfsbelang aan de orde is, moet de continuïteit zeker worden gesteld. Besef dat deze materie veel diepe en kostbare valkuilen kent. Vraag daarom advies aan een deskundige en handel in overleg. Vaak is een signaal immers maar het topje van de (fraude)ijsberg. Bedrijf geen struisvogelpolitiek, maar doe hier iets mee! **A**